

دانشگاه الزهراء (س)
دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی

عنوان

سنجش عناصر پورتال‌های دانش در پورتال‌های دانشگاهی و ارائه الگوی مناسب

استاد راهنما

دکتر سعید رضایی شریف آبادی

استاد مشاور

دکتر منصوره باقری

دانشجو

فاطمه ذاکری فرد

خرداد ۸۷

صلاة الاضلاع

الحى!

!

...

!

تقدیر و تشکر

دکتر سعید رضایی شریف آبادی

دکتر منصوره باقری

دکتر امیر

غائبی

دکتر بهروز مهران

علیرضا انتهای

تقدیم به پدر باگذشتم:
او که مظهر صبر و تلاش و حضورش موجب آرامش است.

تقدیم به مادر مهربانم:
او که صبوری چشمان بیدارش. حکایت عشق و عاطفه است.

دانشگاه الزهراء (س)
دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی

عنوان

سنجش عناصر پورتال‌های دانش در پورتال‌های دانشگاهی و ارائه الگوی مناسب

استاد راهنما

دکتر سعید رضایی شریف آبادی

استاد مشاور

دکتر منصوره باقری

دانشجو

فاطمه ذاکری فرد

خرداد ۸۷

فهرست مندرجات

عنوان	شماره صفحه
فصل اول: کلیات پژوهش	۱
۱-۱. مقدمه	۲
۲-۱. بیان مساله	۳
۳-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش	۵
۴-۱. اهداف پژوهش	۷
۶-۱. پرسشهای پژوهش	۸
۷-۱. تعاریف عملیاتی	۸
فصل دوم: مباحث نظری و پیشینه پژوهش	
	۱۱
۱-۲. مقدمه	۱۱
۲-۲. داده، اطلاعات و دانش	۱۲
۱-۲-۲. انواع دانش	۱۴
۳-۲. تعریف مدیریت دانش	۱۷
۱-۳-۲. فرایند مدیریت دانش	۲۰
۲-۳-۲. تاثیر فناوری اطلاعات بر مدیریت دانش	۲۳
۳-۳-۲. انواع مختلف فناوریهای اطلاعات مورد کاربرد در مدیریت دانش	۲۶
۱-۳-۳-۲. انبار داده	۲۶
۲-۳-۳-۲. نظامهای مدیریت محتوا	۲۶

۲۶	-----	۳-۳-۳-۲. داده‌کاوی
۲۶	-----	۴-۳-۳-۲. دانش‌کاوی
۲۷	-----	۵-۳-۳-۲. موتورهای جستجو
۲۷	-----	۶-۳-۳-۲. نرم‌افزارهای گروه‌افزار
۲۷	-----	۷-۳-۳-۲. اینترنت‌ها
۲۷	-----	۸-۳-۳-۲. پورتال‌ها
۲۸	-----	۴-۳-۲. تفاوت بین پورتال‌ها و وب‌سایت‌ها
۲۹	-----	۵-۳-۲. ویژگی‌ها و خصوصیات پورتال‌ها:
۳۳	-----	۶-۳-۲. تحلیل مدل تولید دانش نوناکا و تاکه‌اوجی
۳۶	-----	۷-۳-۲. ساختار پورتال دانش
۳۸	-----	۸-۳-۲. پیشینه پژوهش
۳۹	-----	۱-۸-۳-۲. پیشینه پژوهش در ایران
۴۱	-----	۲-۸-۳-۲. پیشینه پژوهش در خارج
۴۷	-----	فصل سوم: روش و شیوه اجرای پژوهش
۴۷		۱-۳. مقدمه
۴۷		۲-۳. نوع پژوهش
۴۷		۳-۳. روش پژوهش و توجیه روایی آن
۵۰		۴-۳. جامعه پژوهش
۵۱		۵-۳. شیوه گردآوری داده‌ها
۵۴		۶-۳. شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها
۵۶	-----	فصل چهارم: تجزیه، تحلیل و ارائه یافته‌ها

۵۷	۱-۴. مقدمه
۵۷	۲-۴. سوالهای اصلی پژوهش
	۳-۴. توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی موجود در ایران از نظر دارا بودن عناصر
۹۸	پورتالهای دانش
۱۱۴	۴-۴. خلاصه نتایج
۱۱۹	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری و ارائه یافته‌ها -----
۱۲۱	۱-۵. مقدمه
۱۲۱	۲-۵. خلاصه پژوهش
۱۲۱	۳-۵. یافته‌های پژوهش
۱۲۷	۴-۵. محدودیتها و مشکلات پژوهش
۱۲۸	۵-۵. ارائه پیشنهادها
۱۲۷	۱-۵-۵. پیشنهادهای برخاسته از پژوهش -----
۱۲۸	۲-۵-۵. پیشنهادهایی برای پژوهشهای آینده -----
۱۲۹	فهرست منابع و مآخذ -----
۱۳۱	منابع و مآخذ فارسی
۱۳۳	منابع و مآخذ انگلیسی
۱۳۶	پیوستها -----

فهرست جداول

عنوان-----	شماره صفحه
جدول ۳-۱: فهرست پورتال‌های دانشگاهی مورد بررسی-----	۵۲
جدول ۳-۲: فهرست پورتال‌های دانشگاهی موجود در ایران-----	۵۴
جدول ۴-۱: عناصر مطرح در طراحی پورتال‌های دانش-----	۵۷
جدول ۴-۲: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی از نظر وجود عنصر سفارشی کردن اطلاعات توسط کاربر-----	۶۵
جدول ۴-۳: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی از نظر ویژگی امکان نشانه‌گذاری و علامت‌گذاری وب سایتها توسط کاربران-----	۶۶
جدول ۴-۴: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی از نظر ویژگی ارائه اخبار متناسب با نیاز کاربر-----	۶۷
جدول ۴-۵: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی از نظر دارا بودن ویژگی امکان ایجاد پروفایل شخصی-----	۶۸
جدول ۴-۶: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی ایجاد کتابخانه شخصی الکترونیکی توسط کاربران-----	۶۹
جدول ۴-۷: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی اضافه نمودن لینکها و پیوندها در پروفایل شخصی کاربران-----	۷۰
جدول ۴-۸: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان دسترسی به تقویم متناسب با نیاز کاربر-----	۷۱
جدول ۴-۹: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی ارتباط از طریق پست الکترونیکی-----	۷۲
جدول ۴-۱۰: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان ارتباط همزمان برای کاربران-----	۷۳
جدول ۴-۱۱: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان ارتباط گروههای مجازی در ارتباط با مباحث آموزشی-----	۷۴

جدول ۴-۱۲: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان ارتباط با گروه‌های مجازی در ارتباط با مباحث پژوهشی	۷۵
جدول ۴-۱۳: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی فراهم نمودن امکان همکاری‌های علمی برای کاربران	۷۶
جدول ۴-۱۴: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان دسترسی به پست الکترونیکی کارشناسان، متخصصین موضوعی	۷۷
جدول ۴-۱۵: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی استفاده از فناوری RSS	۷۸
جدول ۴-۱۶: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان شرکت در کنفرانس‌های مجازی	۷۹
جدول ۴-۱۷: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی انتشار مقالات، کتابها و برای کاربران	۸۰
جدول ۴-۱۸: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان ارائه پیشنهاد	۸۱
جدول ۴-۱۹: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی پرسش‌های متداول (FAQ)	۸۲
جدول ۴-۲۰: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی آموزش مجازی	۸۳
جدول ۴-۲۱: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی اشاعه‌گزینی اطلاعات	۸۴
جدول ۴-۲۲: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی دسترسی به اخبار دانشگاه	۸۵
جدول ۴-۲۳: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی امکان دسترسی به تقویم	۸۶
جدول ۴-۲۴: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی غیر رایگان	۸۷
جدول ۴-۲۵: توزیع فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی رایگان	۸۸
جدول ۴-۲۶: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتال‌های دانشگاهی به ویژگی پیوند به موتورهای جستجو	۸۹

- جدول ۴-۲۷: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی پیوند به فهرست کتابخانه-----۹۰
- جدول ۴-۲۸: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی ورود به سیستم امانت کتابخانه-----۹۱
- جدول ۴-۲۹: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی ارائه خدمات تحویل مدرک-----۹۲
- جدول ۴-۳۰: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی اشتراک در محتوای پورتال-----۹۳
- جدول ۴-۳۱: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی ارزیابی، حذف و افزودن منابع اطلاعاتی توسط کاربران-----۹۴
- جدول ۴-۳۲: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی دسترسی به ابزارهای نمایه‌سازی (اصطلاحنامه‌ها)-----۹۵
- جدول ۴-۳۳: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی امکان دسترسی به محتوای سخنرانی‌ها و کنفرانسهای علمی-----۹۶
- جدول ۴-۳۴: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی دسترسی به دموهای فعالیت‌های علمی-----۹۷
- جدول ۴-۳۵: فهرست عناصری که در طراحی پورتال‌های دانشگاهی ایران در نظر گرفته نشده‌اند-----۹۹
- جدول ۴-۳۶: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی از نظر ویژگی ارائه اخبار متناسب با نیاز کاربر-----۱۰۰
- جدول ۴-۳۷: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی از نظر دارا بودن ویژگی امکان ایجاد پروفایل شخصی-----۱۰۲
- جدول ۴-۳۸: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی امکان دسترسی به تقویم متناسب با نیاز کاربر-----۱۰۳
- جدول ۴-۳۹: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی ارتباط از طریق پست الکترونیکی-----۱۰۵
- جدول ۴-۴۰: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی دسترسی به اخبار دانشگاه-----۱۰۷
- جدول ۴-۴۱: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی دسترسی به تقویم-----۱۰۸

- جدول ۴-۴۲: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی دسترسی به پایگاههای اطلاعاتی غیر رایگان ----- ۱۱۰
- جدول ۴-۴۳: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی پیوند به موتورهای جستجو ----- ۱۱۱
- جدول ۴-۴۴: توزیع، مجموع و فراوانی امتیازهای پورتالهای دانشگاهی به ویژگی پیوند به فهرست کتابخانه ----- ۱۱۳
- جدول ۴-۴۵: ویژگیها و عناصر مطرح در طراحی پورتالهای دانشگاهی دانشمدار به ترتیب میزان استفاده در پورتالهای انتخاب شده خارجی ----- ۱۱۴
- جدول ۴-۴۶: فراوانی عناصر پورتالهای دانش موجود در پورتالهای دانشگاهی ----- ۱۱۶
- جدول ۴-۴۷: ویژگیها و عناصر مطرح در طراحی پورتالهای دانشگاهی دانشمدار به ترتیب میزان استفاده در پورتالهای ایران ----- ۱۱۶
- نمودار شماره ۱: تعداد عناصر موجود در پورتالهای دانشگاهی خارجی ----- ۱۲۳

چکیده

باتوجه به اهمیت مدیریت دانش در سازمانها و نقش آن در تولید، سازماندهی، توزیع و اشتراک دانش، بسیاری از سازمانها همانند دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، تلاش می‌کنند تا با استفاده از فناوریهای گوناگون، بستری مناسبی را برای پیاده‌سازی مدیریت دانش فراهم نمایند. از جمله فناوریهای روز برای رسیدن به چنین هدفی، پورتال‌های دانش هستند که با دارا بودن عناصر و ویژگی‌های همچون تالارها و نشستهای بحث و گفتگو، امکان اشتراک دانش را برای کاربران فراهم می‌سازند.

پژوهش حاضر، با هدف سنجش عناصر پورتال‌های دانش در پورتال‌های دانشگاهی و ارائه الگوی مناسب جهت طراحی پورتال‌های دانشگاهی دانش‌مدار، انجام یافته است. جامعه این پژوهش، شامل ۱۹ پورتال دانشگاهی خارجی است که با استفاده از سیاهه ارزیابی محقق‌ساخته (شامل ۳۳ عنصر پورتال دانش می‌باشد) مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند.

نتایج این پژوهش، نشان داد که از ۱۹ پورتال دانشگاهی مورد مطالعه، پورتال دانشگاه ادینبرگ دارای ۲۱ عنصر، آتاباسکا و بوفالو دارای ۲۰ عنصر، لازال، راتجرز و تکنولوژی ویرجینیا، دارای ۱۸ عنصر و درگاه کالج شیریدان دارای ۱۷ عنصر بوده است. دیگر پورتال‌های دانشگاهی، کم‌تر از نیمی از عناصر سیاهه ارزیابی را دارا بوده‌اند. نتایج به دست آمده، نشان‌دهنده این واقعیت است که بیش‌تر پورتال‌های دانشگاهی بررسی شده، حداقل بهره‌گیری را از عناصر پورتال‌های دانش کرده‌اند و در طراحی خود از عناصری که باعث اشتراک دانش و انتقال آن می‌شود، کم‌تر بهره برده‌اند.

بنابراین، پیشنهاد می‌شود که طراحان پورتال‌های دانشگاهی، برای رفع نیاز کاربران و در راستای اهداف و عملکرد سازمانی خود، به طور گسترده‌تری از عناصر مطرح در طراحی پورتال‌های دانش بهره بگیرند. در پایان، پیشنهادهایی برای انجام پژوهشهای آینده در این حوزه نیز ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: پورتال دانشگاهی، پورتال دانش، مدیریت دانش.

۱-۱. مقدمه

امروزه دانش به عنوان یکی از مهمترین عوامل رقابتی سازمان در عرصه اقتصاد جهانی به شمار می رود. در جهان کنونی که تولید کالاها و ارائه خدمات حائز اهمیت است، دانش دارایی کلیدی جهت کسب برتری رقابتی محسوب می شود. در سالهای اخیر به موجب ظهور مرحله جدیدی از نظام اقتصاد جهانی با عنوان اقتصاد دانش مدار، دانش سازمانی به تدریج به عنوان منبع اصلی اقتصاد شناخته شده و آنگونه کسب موفقیت منوط به دستیابی به سرمایه‌های فکری سازمان است (والزاک^۱، ۲۰۰۵). در سال ۱۹۹۸ پروساک و داوونپورت دانش را ترکیبی از تجارب، ارزشها، اطلاعات زمینه‌ای و تفکر حرفه‌ای که چارچوبی را برای ارزیابی و ارائه تجربیات و اطلاعات جدید فراهم می کند، معرفی کردند (حسن زاده، ۱۳۸۶)، همچنین در همان سال دراکر نیز دانش را به عنوان پایه های رقابت در جامعه نوین معرفی کرد. در نهایت آنچه دانش را ارزشمند و سازمانها را قادر به درک اهمیت آن می نماید، استفاده از آن جهت اخذ تصمیم‌های بهتر و بهبود عملکردهایی است که بر توسعه سرمایه‌های یک سازمان با هدف پیشبرد اهداف سازمان تاکید دارد (بهاث^۲، ۲۰۰۲).

با توجه به مطالب مطرح شده، مدیریت دانش می‌تواند نقش بسیار مهمی را در تغییر نگرشهای مدیران ایجاد نماید و الگوهای جدیدی را در سازماندهی سرمایه‌های فکری و علمی ایجاد نماید (سلیلز و جونر^۳، ۲۰۰۲).

مدیریت دانش می‌تواند بهترین راه حلها را جهت توسعه و بهره برداری از دانش فردی و تبدیل آن به دانش سازمانی فراهم نموده و به افراد کمک نماید تا دانش سازمانی را به اشتراک گذارند و سبب بهبود عملکرد سازمان شود (ادیل و گریسون^۴، ۱۹۹۸). این نوع مدیریت با استفاده از دانش و سرمایه فکری موجود در سازمان به تولید محصول می‌پردازد به همین علت مدیران موفق نیز

^۱ Walczak

^۲ Bhatt

^۳ Salls & Jones

^۴ O'dell & Grayson

همواره سعی می‌نمایند از دارایی‌های موجود در سازمان خود استفاده کنند. مطالعه‌ها نشان داده است که بیشتر دارایی‌های سازمان در پست الکترونیک، فایل‌های ارائه گزارش، فعالیتها و سخنرانیها وجود دارد، بنابراین لازم است راهکارهایی را جهت بهره‌برداری از دانش نهفته در این فعالیتها اتخاذ نمود (بولوجو، خلیفا و توربان^۱، ۲۰۰۲؛ نقل در خاتمیان فر، ۱۳۸۶).

با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان مدیریت دانش را اینگونه تعریف نمود: مدیریت دانش عبارت است از بکارگیری راهکارهایی جهت یادگیری موثر و مرتبط به همراه کشف، بهره‌برداری و به اشتراک گذاری دانش به گونه‌ای که از فناوری و محیط مناسب فرهنگی جهت ارتقاء سرمایه ذهنی و عملکرد سازمان استفاده نماید.

بدین ترتیب با پذیرفتن دانش به عنوان یک منبع راهبردی برای سازمانها و اهمیت آن در میزان توانایی و پایداری سازمان نیاز مبرمی به استفاده از روشها و ابزارهایی جهت تولید، اشتراک و بکارگیری دانش در سازمانها وجود دارد تا بتوان از سرمایه سازمانی جهت ارتقاء و رسیدن به اهداف سازمان بهره برد.

با توجه به اهمیت دانش در سازمانها این پژوهش بر آن است تا ضمن بیان اهمیت انواع دانش در سازمانها به نقش پورتال‌ها در دستیابی به انواع دانش تاکید نماید همچنین بر پورتال‌های دانش که نوع خاصی از پورتال‌ها بوده و بستر مناسبی را جهت دسترسی به دانش فراهم می‌نمایند، تاکید نماید

۲-۱. بیان مساله

از هنگامیکه شبکه جهانی اینترنت به طور گسترده از طریق دانشگاهها و موسسات علمی پژوهشی معرفی گردید یکی از کاربردهای اولیه آن ایجاد صفحات وب به عنوان دروازه‌هایی جهت ورود به برخی از وب سایتهای دانشگاهی بود. این صفحات عمدتاً طوری طراحی شده

^۱ Bolloju, Khalifa & Turban

بودند که اطلاعات کلی را برای کاربران خود اعم از اساتید، دانشجویان و کارکنان دانشگاه فراهم می نمودند و پیوندهای موجود در آنها شاید فقط به صفحات ثانوی کاتالوگ مانندی محدود می شد اما طولی نکشید موسسات آموزشی به توانایی بالقوه صفحات اینترنتی جهت دستیابی به حجم عظیم اطلاعات موجود در دانشگاهها پی برده و به تدریج صفحات اصلی وب سایتهای دانشگاهی تبدیل به مجموعه های خوشه ای از فهرست های طبقه بندی شده گردید که به صدها صفحه دانشگاهی دیگر متصل می شد. اما به تدریج افزایش اطلاعات موجود در وب سایتهای مشکلاتی را برای کاربران در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز فراهم نمود. به همین دلیل برخی از دانشگاهها برای جبران و رفع این نقیصه موتورهای کاوش را بر روی صفحات اینترنتی خود نصب کردند تا کاربرانشان را در یافتن اطلاعات مورد نظرشان یاری نمایند در این میان بسیاری از دانشگاهها طرح جدید طبقه بندی اطلاعات و منابع، متناسب با نقش و علایق گروههای مختلف را پیاده نمودند، این طرح دانشگاهها را به سوی یافتن یک مفهوم جدید که بعدها تحت عنوان پورتال اینترنتی شناخته شد، سوق داد. در این طرح سیستم، اطلاعات مربوط به اتصال کاربر را دریافت و با اطلاعات موجود در پایگاه اطلاعاتی مقایسه می کند سپس در صورت تطابق اطلاعات، کاربر را به عنوان عضوی از جامعه دانشگاه مربوطه شناسایی نموده و صفحه ای را متناسب با نیازها و اولویتهای وی در اختیار وی قرار می دهد. در حقیقت پورتالها نوع جدیدی از محیطهای مبتنی بر شبکه هستند که از یک سوارتباطات عمیقی با سامانه های اطلاعات سازمانی و از سوی دیگر با نیازها و الویت های کاربرانشان دارند.

امروزه پورتالها بستر و مکانی مناسب جهت تبادل اطلاعات و انتقال دانش محسوب می شوند. بسیاری از این پورتالها که به پورتال اطلاعاتی معروف هستند، تنها امکان دستیابی به اطلاعات را فراهم می نمایند همچنین فهرستی از انواع منابع اطلاعاتی را متناسب با حوزه های موضوعی گوناگون در اختیار کاربران قرار می دهند اما امکان تبادل دانش و اطلاعات را در بین متخصصین حوزه های گوناگون فراهم نمی نمایند. از آنجا که دانشگاهها و موسسات آموزش عالی دو رسالت مهم آموزشی و پژوهشی را به عهده دارند، لازم است از ابزارها و فناوریهای گوناگون

جهت دسترسی به انواع منابع اطلاعاتی مانند مقالات، کتابها، کنفرانسها، ارتباط با متخصصین حوزه های گوناگون و نظایر آن بهره مند شوند همچنین با توجه به اینکه در انتقال و اشتراک دانش، عامل تعامل بسیار حائز اهمیت است بنابراین طراحی پورتال هایی با قابلیت های تعاملی بسیار حائز اهمیت است چرا که این نوع پورتال ها علاوه بر فراهم نمودن امکان دسترسی به انواع منابع اطلاعاتی، نقش مهمی را در تبادل دانش و اطلاعات در بین کاربران ایفا می نمایند بنابراین مساله ای که در این پژوهش مطرح می شود این است که یک پورتال دانشگاهی مستلزم استفاده از چه عناصری در ایجاد تعامل کاربران با یکدیگر و تبادل دانش و اطلاعات می باشد و اینکه پورتال های دانشگاهی مورد بررسی تا چه میزان از عناصری همانند سفارشی نمودن اطلاعات و ابزارهای تعاملی همانند پست الکترونیکی، گروه های بحث و مواردی همانند آنها و همچنین شخصی اطلاعات که از عناصر لاینفک پورتال های دانشگاهی دانش مدار می باشند، استفاده می نمایند.

۳-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش

همانگونه که مطرح گردید مدیریت دانش نقش مهمی را در تولید، سازماندهی، توزیع و اشاعه دانش ایفا می نماید و بستری را جهت رسیدن سازمان به اهداف مورد نظر خود فراهم می نماید. در طی این فرایند، انواع مختلفی از فناوریهای اطلاعات می توانند نقش مهمی را در درون داد، ذخیره، پردازش و برون داد دانش ارائه نمایند (ادیل و گریسون، ۱۹۹۸).

فناوریهایی همانند اینترنت، اینترنت، نرم افزارهای گروه افزار، و مواردی از این قبیل می توانند در حوزه مدیریت دانش کاربردهای گسترده ای داشته باشند و به گونه ای عمل نمایند که باعث کاهش هزینه و افزایش سرعت پردازش دانش شوند. در این میان پورتال ها به عنوان یکی از فناوریهای جدیدی محسوب می شوند که جهت گردآوری اطلاعات از منابع گوناگون به کار می روند همچنین با فراهم کردن امکاناتی همانند سفارشی کردن، شخصی سازی و فراهم نمودن بستری جهت تعامل در بین کاربران، محیطی فعال و پویا را برای آنها فراهم می نماید آنگونه که کاربران می توانند تجربیات و دانش خود را به اشتراک گذاشته و از تجربیات و دانش دیگران بهره مند شوند.

دانشگاهها و موسسات آموزش عالی با توجه به نقش مهمی که در تولید و اشاعه دانش دارند لازم است که به این مهم توجه نموده و از این فناوری استفاده نمایند.

طبق تعریف «پورتال دانشگاهی وب سایتی است که اطلاعات مورد نیاز کاربران را متناسب با ویژگیهای آنان در اختیار آنان قرار می دهد و از اطلاعات موجود در پایگاههای اطلاعاتی دانشگاه استفاده می نماید.» (تئو^۱، ۲۰۰۴). اشتراوس^۲ به نقل از جعفری ویژگیهای قابل توجهی را در شناسایی تفاوتهای موجود میان پورتالها و صفحات مرسوم در اینترنت مطرح کرده است که گویای اهمیت نقش آنها می باشد. این ویژگیها عبارتند از:

- قابلیت تنظیم

یک پورتال واقعی عبارتست از صفحه اینترنتی که ظاهر و محتوای اطلاعاتی آن براساس اطلاعاتی که درباره کاربر در پایگاه اطلاعات پورتال ذخیره شده، شکل گرفته است. وقتی یک کاربر برای ورود به پورتال مجاز شمرده می شود، اطلاعات مجازشماری او تعیین می کند که کاربر چه مطالبی را در پورتال مشاهده کند.

- قابلیت خصوصی سازی

براساس این قابلیت، کاربر می تواند مجموعه ای از ویژگیهای ظاهری و محتوایی را برای یک پورتال واقعی مطابق میل خود انتخاب و ذخیره نماید. این ویژگیها می تواند برای هر کاربر متفاوت باشد.

- قابلیت انطباق

پورتال از طریق اطلاعاتی که کاربر فراهم می کند، برای او آشنا و شناخته می شود و از طریق همین اطلاعات است که پورتال در ارتباط با کاربرانش برنامه ریزی می شود. وقتی نقش کاربر در

^۱ Teo

^۲ Strauss

یک سازمان تغییر می کند (به عنوان مثال وقتی دانشجوی یک دانشگاه کارمند آن می شود) یک پورتال واقعی این تغییر را شناسایی می کند و بدون مداخله انسانی خود را با آن منطبق می سازد.

- قابلیت ورود

هدف یک پورتال عبارتست از کشیدن پوششی بر روی کارکردهای داخلی سامانه های اطلاعاتی دانشگاه و مخفی ساختن آنها از چشم کاربر. اتصال کاربر به پورتال او را از اتصالات مکرر به سامانه های اطلاعاتی متعدد موجود در دانشگاه که محتوای اطلاعاتی درخواستی او را فراهم می کنند، بی نیاز می کند (جعفری، ۱۳۸۴).

همانگونه که مطالعات نشان می دهد پورتالها چیزی بیشتر از نسل بعدی وب سایتها هستند آنها نوع جدیدی از محیطهای متنی در شبکه هستند که از یک سو ارتباطات عمیقی با سامانه های اطلاعات سازمانی و از سوی دیگر با نیازها و اولویتهای کاربرانشان دارند. پیاده سازی و بکارگیری پورتالها، شیوه تفکر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی را در ارتباط با دیدگاهی که از خودشان و اجزای تشکیل دهنده در داخل و خارج سازمان دارند، تغییر می دهد. پورتال الگو و شاخص جدیدی برای تعامل و همکاری فرا-دانشگاهی است.

با توجه به مطالب مطرح شده می توان به اهمیت پیاده سازی پورتالها در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی پی برد.

۴-۱. اهداف پژوهش

هدف از انجام این پژوهش تعیین میزان دانش مدار بودن پورتالهای دانشگاهی موجود در ایران و خارج (با استفاده از سیاهه ارزیابی) می باشد همچنین آشنانمودن سازمانها و کاربران با قابلیتهای پورتالها خصوصا پورتالهای دانش جهت ارتقاء سازمان، شناسایی پورتالهای دانشگاهی معتبر در کشور و ارائه الگویی جهت طراحی پورتالهای دانشگاهی دانش مدار می باشد.